

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 10 Februari 1820.

(Insändt.)

Några ord om de så kallade Nya Litteratörer.

Den Litterära världen har också sina partier och sin parti-anda. För framgången af sanningens sak torde det ock vara en nödvändighet. Inom Fäderneslandet finnas tyvenne dylika partier, af hvilka man gifvit det ena namn af de *Nya Litteratörer*. Mångas tanka om och omdömen öfver dem hafva icke särdeles fördelaktigt bevittnat den håg för grundlig eftertänka, den tillgifvenhet för upplysningens sak, och den redliga kärlek för sanning och skönhet, hvilka böra finnas hos ett folk, som icke afsagt sig gemenskapen med andans värld. Man har icke vårdat sig, att med ordning och fullständigt sammanhang läsa hvad de skrivit; men likafullt, blott på squaller, att jag må så säga, från vissa Dagblad, att jag må så säga, från vissa Dagblad, dömt dem icke blott med orättvisa, utan med en hårdhet, som vanärar människohjertat. Man har beskyllat dem att vara förfaktare af immoralité och irreligiösité; att fantastiskt svärma omkring uti steter af idel oreda, mörker och mysticism. Och likväl förkunna ej blott deras skrifter en djup och sann känsla af Religion och dygd, utan jemväl deras lefnad är öfverensstämmande med deras framställda läror. —

Likväl äro deras vetenskaplige arbeten utmärkte af den mest philosophiska hållning, och deras skaldiska konstverk, med undantag af några få, af dem sjelfve troligen nu mera ogillade, sköna skapelser af en sann poetisk fantasi.

Man skrike imellertid, så mycket man vill och förmår, emot det nya ljuset, och fördömme huru som helst de män, hvilka med ädel sjelfförsakelse arbeta på dess utbredande; den sak de utföra lider dermed intet afbräck: ty förgäfvnes bemödar man sig att hejda det brusande loppet af tidens hjul, som bortsopar det gamla förmultnade, och framhvälfver det friska nya öfver menskligheten. Icke må man betrakta människosjälén som en stillastående vattenmassa; utan den är som en evigt fortgående ström, som samlar i sitt sköte de friskaste vatten, och oupphörligt utvidgar sig, tills den en gång återfaller i den eviga klara källa, från hvars sköte den framqvält. Icke eller bör man inom snilletts värld hafva skal att fråga: Hvad lider natten? utan med stolthet och känsla af sitt värde bör människan kunna säga: dagen, den ljusa dagen nalkas! Man bör ock inse, att det icke är passionernes spel, icke en sjuk inbillnings nycker, icke svärmarens villande yxa, som förorsaka att omhvälfningar inträffa inom Jdernas värld, och att Snillet, Gudomens spegel, uppenbarar sig uti former, de der

icke passa tillhoppa med förutvarande. Desse omhvälfningar, desse Snilletts uppenbarelser äro nödvändiga följder af den utvecklings-process, som mensklighetens bildning tid efter annan undergår. Och lika litet som örnen råf för att han höjer sig mot ljusets rymder, lika litet råf Snillet för, att det, fritt från stoftets fangsen och sjelfständigt lefvande inom sig, höjer sig på oförsökta vägar mot ljusets källa, och på nya strängar slår ann nya ljud af sanning och skönhet. Och lika litet som man kan hindra volcanen att framkasta de eldsämnena, som samlat sig uti dess sköte, lika litet kan man motdämma den flod af eld och ljus, som framströmmar från Snilletts inre lif.

Betraktar man från denna synpunkt de nya Litteratörerna, deras afsigter och bemödanden, så skall man visserligen mindre lättsinnigt och mindre hårdt bedömma dem. Då torde man ock komma till eftersinnande, att nya ideer icke böra bedömmas på samma sätt, som man mästrar en ny rock eller ett nytt equipage; äfvensom man då troligen skall uppböra att beskylla dem för mörker, obegriplighet och mysticism, och påminna sig, att hvarje vetenskap har sitt djup, som visserligen icke är tillgängligt för hvarje öga, och hvarje konst sina mysterier, hvilkas grund man på sin höjd anar, men frögar inser. Det är väl i allt fall icke blott det handgripliga, det för de fem sinnen fattliga, som vetenskap och konst böra framställa. Det är fastnere djupet af människans väsende, naturens inre lif och ideernas fria, spelande kraft, hvilka utgöra de egentliga, de högsta ämnen för tänkaren och skalden. I dessa ämnen saknas visst icke mysterier; och i hvilket stort och hemligt ämne saknas väl de? Hvar finnas de djupare än i Jesu herrliga Religion? Och man bortvråde och förskrufve, huru man vill, de skönaste pelare under mensklighetens tempel: kärleken och vänskapen; de äro och förblifva i allt fall de älskvärdaste mysterier, hvil-

ka förtroligt inbjuda till saliga känslor och tankar på en bättre värld. Dermed att menniskan kryper utmed jorden, och samlar sig förgängliga häfver, till valfägnad för sina yttre sinnen, har hon icke gjort särdeles mycket till avslutande af den räkenskap hon är skyldig sin skapare, för det län han gifvit henne af sitt eget väsende; och det är icke blott med förnuftets trä-arm, att jag må nyttja Jean Pauls uttryck, som hon formår fatta de idealer af godhet, sanning och skönhet, som berättiga henne att samla och äga en skatt i Himmelen; utan hon måste också lära sig igenkänna och förstå de odödliga ljud, som framklinga från fantasien och hjertat, — de skönaste genljud af den Eviges röst.

I öfrigt böra de nya Litteratörerna bedömmas efter deras uppgifne ändamål, (hvarom man läse första häftet af Phosphoros), och ej efter vissa tillfälligheter eller den obehagliga strid de nödgats föra med sina motståndare. Utgången af denna strid synes imellertid icke mera ovisst. Det nya, det lofvande friska från sanningens och skönhetens värld måste segra, emedan det är mennisko-andens behof. Och hvad skada är det väl, att tidens ljul i sin brådstörtande fart förkrossar några andelösa former och meningar, och svänger ned i glömskans flod ett och annat verk, som icke hade bättre att vänta? Frågan är i allt fall icke denna: skall det eller det partiet segra? utan: skall sanningen och det goda vinna segren? Denna fråga måste nära angå hvarje vän af mensklighet och lädernesland, af konst och vetenskap. Måtte man imellertid icke förgata, att striden är icke om småsaker, utan om mensklighetens dyrbaraste angelägenheter.

Man har trott sig böra allmängöra desse reflexioner, såsom föranledde af den beskyllning, som drabbar de nya Litteratörerna, att vara författare af gudlöshet och osedlighet. Då denna beskyllning, under det den direct angår vissa indivi-

der, hvilka anses såsom hufvudmän för den så kallade Nya Scholan, jemväl indirect angår alla de medborgare, hvilka öfvertygade om deras sanna kärlek för Religion och dygd, icke tvekat att gilla och antaga deras åsigt: och då denna beskyllning angriper människans heligaste och dyrbaraste egendom: hennes tänkesätt och öfvertygelse; vore det ovärdigt och fegt, att icke försvara, så godt man kan, denna egendom mot elakhetens angripelser. Författaren till desse reflexioner tillfror sig visserligen icke, att med nog kraft och skicklighet utföra detta försvar. Det må väl förlåtas honom: han hör icke till de lärda class, utan blott till den class af människor, som icke med liknöjdhet åskåda mensklighetens öden. För hans enskilda tillfredsställelse har det varit nog, att utan fruktan hafva sagt hyad han ansett sant och rätt. I själ och hjerta öfvertygad att sanningen alltid seger, om segren något fördröjes genom småtankta själars ränker, har det varit honom kärt, att såsom den ringaste af hennes tjänare få hembära henne ett offer af sitt hjertas tillgifvenhet, och med detsamma egna en gård af tacksamhet åt de män, hvilka i den stormiga tiden begynt och fortsatt en ädel strid för hennes sak.

H-g-nd-r.

Merciers besök hos Crebillon den äldre och Crebillon den yngre.

(Slut från No: 10.)

Jag satte mig. Det klappar, Crebillon öppnar dörren, en Auctor visar sig. Han är munter och ostryg, presenterar sig artigt nog, talar äfven så, sätter sig och tar upp ett manuscript. Conversationen begynnes och vår Auctor säger några qvicka saker. — Lemna mig ert manuscript, säger ändteligen Crebillon; skicka hit eller

kom sjelf i öfvermorgon och det skall vara i ordning.

Då Auctorn var borta, sade Crebillon, med manuscriptet i handen jag vet ej hvad det innehåller: Ni har hört denna ynglingen, han talar med lätthet, han är qvick. Vill Ni slå vad att hans arbete duger till ingen ting? Men hvarföre ett så hastigt omdöme? — Låt oss läsa, min vän. — I den till censure inlemnade skriften fans verkligen ej en gång sundt förnuft.

Det klappar ännu en gång. Der ha vi en ny Auctor. Crebillon låter upp. Auctorn stadiade i dörren, han kan hvarken komma in, eller tala eller sätta sig, han är obändig och på vägen att stöta omkull ett bord, der Censorns frukost var uppdäkad. Det är ej utan möda man får honom att sitta, handrar sig baklänges för hvårt steg; ändteligen sitter han då. Han vill tala, men stammar och svaljer; han svarar platt, då man talar honom till. — Sedan han en half qvart stirrat på en af manuscripter utspänd rockficka, drar han vensterhändt upp ett papper, faller hatten och käppen då han skall ge fram det, ser omkring sig efter sin paraply, liksom vöte, han rädd att den stals bort, gör illa mitt ben med sin o-skodda värja, vrider sig i många underliga bugter, och blir ändteligen tillreds att säga: jag ber att min Herre ville expediera mig, man har sagt mig, att min Herre skall vara alltför artig. Crebillon, med sin vanliga höflighet, tar hans papper, söker så mycket möjligt är att sätta honom i mera ledighet, ber honom komma igen om tre dagar för att hemta sitt manuscript. Han följer honom till vägs och hjälper honom att få rätt på sin paraply. Dörren tyckes ej vara nog bred för Poeten att komma ut; han fastnar till höger och vänster, snafvar på tröskeln och faller vid första trappsteget. — Han hade väl rönganger stort Censorn tillbaka, och allt sådant af bara höflighet. Dörren tillslutes ändteligen.

Hvilken töl! utropade jag, och en sådan skrifver! Nå väl, sade Crebillon, Ni har sett honom. Vill Ni slå vad att hans arbete ej är utan fortjenst? — Hå! Ni känner honom då? — Alldeles intet mer än den förre, jag har aldrig sett honom, men låt oss läsa. — Vi läste. Manuscriptet ägde både tankar och styl; och det var ett arbete, som förtjente aktning.

Otacksamhet.

Några dagar efter första Representationen af *Tadelskolan* *) talte dess Författare Sheridan derom med en af sina vänner, och frågade bland annat hvad intryck piessen gjort på *Cumberland*, — "Hans uppenbar behöli alla sina skrynklor," svarade den sednare. — "Hvilken otacksamhet" ropade Sheridan. "När man i förleden vecka gaf hans nya Tragedie, skrattade jag från början till slut."

Den försmådda varningen.

När Jakob II, den tiden Hertig af York, en morgon återkom från sin jagt, träffade han sin bror Carl i Hyde Park, utan allt sällskap och på en tid då sådant kunde anses för en oförsigtighet. Hertigen betygade deröfver sin förundran, och bad honom med broderligt deltagande att

*) En afven af vår Theaterpublik fordom ganska gerna sedd Komedi. Männe dess verkliga värde så föräldrars, att denna piess, med någon föryngring af öfversättningen, ej ännu skulle kunna åter framställas på vår scen med samma fördel för konsten och kassan som för 30 år sedan?

vara mera försigtig. "Var inte rädd," svarade Konungen, "jag har ingenting att frukta. Ty säkert finnes ingen människa i hela England, som skulle vilja mötada mig för att sätta dig på thronen."

Åhöraren.

Man frågade en Ledamot af Underhuset, hyarföre han så sällan uppsteg på Talaretribunen. Han svarade: "Det ges så många talare i Underhuset, att jag måste stanna kvar ibland de få, som spela åhörare."

Fjäriln.

Fjäril, fjäril, granna, sköna,
Den som äga fick din lott:
Standigt laddra i det gröna,
Hå ett lif, så sällt och kort!
Slumra in på rosens arm,
Vakna opp vid hennes barm.

Glad och sorgfri du blott njuter,
Far kring Floras blomsterstig,
Och hvar ros så gerna sluter
Till sitt hjerta, fjäril! dig.
Du har vingar, lätt du far
Till din njutnings blomsterdar.

Blott för Amors ljufva nöjen,
Liksom du, jag lefva vill:
Njuta flickors ras och löjen,
Lundens skugga, foglars drill;
Lefva sällt på denna ö,
Sist i glädjens armar dö.

N:o 13 utgifves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS.